

Do zalet książki ks. D. Lipca należy przejrzystość w układzie i konsekwentne zrealizowanie wymogów paradygmatu analizy teologii pastoralnej. Układ pracy jest logiczny, spójny i spełnia wymogi pisarstwa naukowego. Jej wartość polega na systematyzacji, świeżości spojrzenia, aktualności analizowanych źródeł oraz ważkich dla teologii pastoralnej wnioskach i postulatach. Podjęty w recenzowanej pracy problem jest nader aktualny w Polsce. Pogłębione spojrzenie, logiczność i przejrzystość wyводу naukowego, wyraźna zasada porządkowania materiału badawczego, a także poprawny styl języka to walory przedłożonego opracowania. Cechy te wskazują, że recenzowana książka stanowi cenny przyczynek naukowy dla teologii pastoralnej w Polsce, a także w świecie.

Książka ks. dra hab. D. Lipca stanowi cenny wkład do refleksji teologicznej nad koncepcją formacji pastoralnej młodych prezbiterów w Polsce, co może mieć daleko idące implikacje pastoralno-praktyczne. Czytelnik otrzymuje ciekawą i pogłębioną refleksję nad aktualnym stanem i perspektywą na przyszłość tej mało znanej rzeczywistości Kościoła w Polsce. Zgłoszone w książce wnioski i postulaty powinny znaleźć praktyczne przełożenie na lepszą organizację i realizację trudnej, ale koniecznej posługi pastoralnej zaadresowanej do młodych prezbiterów. Stworzona przez Autora synteza ma charakter pionierski i należy pokładać nadzieję, że zachęci ona innych teologów pastorałistów do podobnych badań pozostałych ważnych wymiarów formacji permanentnej księży w Polsce.

Ks. prof. dr hab. Wiesław Przygoda

Katedra Teologii Pastoralnej KUL

e-mail: przygoda@kul.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2430-719X>

Ks. Krzysztof PAWLINA. *Powołania kapłańskie AD 2020*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Collegium Bobolanum 2020, ss. 188; ISBN 978-83-952410-7-9. DOI: <https://doi.org/10.18290/rt21686-10>

Każdy chrześcijanin jest przez Boga powołany, aby „szedł i przynosił owoc” (J 15,16). Podstawą wszystkich powołań kościelnych jest wynikające z sakramentów inicjacji chrześcijańskiej powołanie do świętości. Dlatego

animacja powołań i pomoc w rozeznaniu powołania są organicznie związane z duszpasterstwem zwyczajnym Kościoła, które powinno tworzyć klimat sprzyjający rozeznaniu i rozwojowi różnych powołań wśród Ludu Bożego. Każdy chrześcijanin ma bowiem prawo oczekiwać pomocy ze strony Kościoła w odkryciu i realizacji swego jedynego i niepowtarzalnego powołania Bożego. Wspólnota Kościoła ma otaczać szczególną troską rodzące się powołania kapłańskie, zakonne i misyjne, aby pomagać w ich rozeznawaniu i towarzyszyć ludziom młodym w rozwoju odkrytego powołania Bożego.

Przez całe wieki istniała w Kościele spontaniczna, inspirowana Ewangelią troska o powołania kapłańskie i zakonne. W pismach Ojców Kościoła istnieje zgodność co do tego, że inicjatywa w powołaniu należy do Boga i że powołania duchowne są Kościołowi niezbędne. Tak w księgach liturgicznych jak i w traktatach teologicznych często cytowane są słowa Jezusa o „żniwie wielkim” i „małej liczbie robotników” (por. Mt 9,38; Łk 10,2). Natomiast ich realizację pozostawiano przez całe wieki spontanicznej działalności duszpasterzy. Pewne zadania z zakresu animacji powołań w Kościele starożytnym realizowały ośrodki kształcenia teologicznego. W II w. powstały pierwsze szkoły chrześcijańskie, które były otwarte dla wszystkich, również dla kandydatów do kapłaństwa. Szkoły w Aleksandrii, Antiochii, Nisibis, Edessie kształciły znakomitych teologów. Św. Euzebiusz, biskup Vercelli († 371), jako jeden z pierwszych założył wspólnotę kleru żyjącego wraz z biskupem, mającą na celu formację duchowieństwa. Podobne wspólnoty kleru założyli św. Ambroży w Mediolanie i św. Augustyn w Hipponie. Ponieważ we wspomnianych szkołach i wspólnotach kleru znajdowali się także kandydaci do święceń (lektorzy, akolici), można mówić, że ośrodki te pełniły pewną rolę w budzeniu powołań i towarzyszeniu powołanym do kapłaństwa. Ośrodki formacyjne tego typu nie upowszechniły się jednak w całym Kościele. Synod w Vaison (529) zalecił, aby każdy prezbiter wykształcił swojego następcę i ta praktyka utrwaliła się na wiele stuleci.

Sobór Trydencki (1545-1563) ustanowił obowiązek utworzenia we wszystkich diecezjach seminariów przeznaczonych do formacji kandydatów do kapłaństwa. Od tego czasu instytucje te pomagają z jednej strony rozeznac swoje powołanie życiowe, a z drugiej strony niejako równoległe do rozeznania mają pomóc kandydatowi do święceń wszechstronnie przygotować się do podjęcia w przyszłości zadań duszpasterskich. Sobór Watykański II zawarł jedynie ogólne zasady formacji kapłańskiej w dekrecie *Optatam totius*, stwierdzając, iż wobec tak dużego zróżnicowania sytuacji powołanych w świecie normy szczegółowe powinny być wypracowane w poszczególnych

narodach lub obrzędach (por. DFK 1). Również dokument Stolicy Apostolskiej pt. *Dar powołania do kapłaństwa. Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis* z 8 grudnia 2016 r. zobligował krajowe konferencje episkopatów do przygotowania stosownych dokumentów krajowych.

Pytania, jak rozeznawać powołanie do kapłaństwa i jak przygotować kandydata do święceń we wspólnocie Kościoła przy uwzględnieniu aktualnych uwarunkowań miejsca i czasu, są wciąż aktualne. Te pytania stawiają sobie sami kandydaci, ale tym bardziej stawiają je pasterze Kościoła w Polsce oraz prezbiterzy do tego zadania oddelegowani przez biskupów diecezjalnych. Do nestorów w dziedzinie przygotowania młodych ludzi do kapłaństwa należy ks. prof. dr hab. Krzysztof Pawlina – wieloletni rektor Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie, a obecnie rektor nowo utworzonej Akademii Katolickiej w Warszawie. Jego książka pt. *Powołania kapłańskie AD 2020* jest publikacją nowatorską i oczekiwaną nie tylko w środowisku polskich teologów oraz w strukturach Konferencji Episkopatu Polski odpowiadających za formację kandydatów do święceń kapłańskich, ale także i przede wszystkim przez samych kandydatów do święceń, którzy aktualnie są w centrum procesu budowania tożsamości kapłańskiej, oraz ich duchowych przewodników w tymże skomplikowanym i niełatwym procesie.

Przynajmniej od czasu Soboru Watykańskiego II trwa dyskusja na temat kryzysu tożsamości i posługi księży nie tylko w Polsce, lecz także w coraz bardziej post-chrześcijańskiej Europie. Dyskusja toczy się głównie w mediach, a ostatnio szczególnie w Internecie i w mediach społecznościowych. Problem kryzysu tożsamości prezbiterów jest zauważany również przez Urząd Nauczycielski Kościoła, który od pontyfikatu Jana Pawła II wzywa biskupów i wybranych przez nich formatorów seminaryjnych do przemyślenia na nowo sposobów przygotowania młodych ludzi do święceń i przyszłej posługi duszpasterskiej. Zdaniem papieża Franciszka również w tym zakresie misji Kościoła konieczne jest pastoralne nawrócenie. Nie podlega zatem dyskusji potrzeba głębszej, lepszej i bardziej efektywnej formacji przyszłych księży w seminariach duchownych, ale pytaniem wciąż otwartym jest: jak ją realizować i jak podnosić poziom jej skuteczności? Recenzowana książka wychodzi naprzeciw potrzebie profesjonalnego podejścia do tego wyzwania, jakim jest formacja ludzka, psychologiczna, duchowa i duszpasterska młodych ludzi pragnących przyjąć na siebie w sposób odpowiedzialny posługę prezbitera w Kościele i świecie współczesnym.

Publikacja ks. K. Pawliny składa się z dziesięciu rozdziałów, a ponadto zaopatrzona jest we wprowadzenie, streszczenie w językach angielskim i włoskim, bibliografię, podsumowanie oraz spis treści w języku polskim, angielskim

i włoskim. Na treść książki składają się elementy treściowe wizji przyszłego kapłaństwa badanych kandydatów, a zwłaszcza przyszłej posługi duszpasterskiej, ale także uwarunkowania odkrycia powołania, podjęcia decyzji, relacji osób najbliższych i znaczących w obliczu ujawnienia zamiaru wstąpienia do seminarium. Ponadto książka zawiera analizę religijności i świata podzielanych wartości kandydatów do święceń, a także ich rozumienie Kościoła i świata, w którym w przyszłości mogą pełnić misję kapłańską. Szczególnie cenny jest ostatni rozdział książki zawierający wnioski z przeprowadzonych analiz wyników badań sondażowych oraz sugestie co do formacji kandydatów do święceń w przyszłości. Dużym walorem recenzowanej książki jest oryginalne źródło, na którym opiera swoją refleksję jej pomysłodawca. Otóż, przeprowadził on ankietowe badania społeczne kandydatów, którzy w 2019 roku zgłosili się na pierwszy rok studiów do wyższych seminariów duchownych w Polsce. Studium jest tym bardziej interesujące, że Autor książki pierwsze tego typu badania przeprowadził już w roku 2000, co pozwoliło mu na porównanie wyników i uchwycenie zmian po upływie prawie dwudziestu lat. Ankieta zastosowana w badaniach 2019 r. zawierała 91 pytań, a wypełniło ją 289 seminarzystów pierwszego roku studiów z 42 seminariów duchownych w Polsce.

Nie ma większego sensu w niniejszej recenzji analizować treści poszczególnych rozdziałów tej publikacji. Warto jedynie podkreślić, iż konstrukcja publikacji naukowej ks. K. Pawliny jest logiczna i przejrzysta. Zastosowany klucz podziału prezentowanej problematyki jest prostą konsekwencją przyjętej metodologii badań i odpowiada pozyskanym dzięki badaniom ankietowym wynikom tychże badań. Recenzowana książka odznacza się przejrzystym tokiem argumentacji. Wywody swoje Autor oparł nie tylko na skrzętnie przytaczanych źródłach, lecz także na krajowej i zagranicznej literaturze przedmiotu. Zestaw bibliografii załącznikowej jest wykonany poprawnie i wskazuje na bogactwo źródeł i literatury przedmiotu wykorzystanych w recenzowanej rozprawie. Wyniki badań ankietowych zostały zestawione w skrupulatnie przygotowanych tabelach, a następnie poddane wielorakim analizom. O skonsultowaniu wielu pozycji literatury przedmiotu świadczą też perfekcyjnie wykonane przypisy, w których można znaleźć obok naukowej dokumentacji wiele cennych informacji uzupełniających główny wywód Autora. Opierając się na Objawieniu Bożym, nauczaniu Kościoła współczesnego i empirycznej bazie źródłowej, ks. K. Pawlina wykazał się umiejętnością wiązania teorii z praktyką, co na gruncie teologii pastoralnej jest szczególnie cenione.

Do zalet książki ks. K. Pawliny należy przejrzystość w układzie i konsekwentne zrealizowanie wymogów paradygmatu analizy socjologiczno-pastoralnej. Jej wartość polega na systematyzacji, świeżości spojrzenia, aktualności analizowanych źródeł oraz ważkich dla teologii pastoralnej i teologii duchowości wnioskach i postulatach dotyczących wszystkich wymiarów formacji seminarzystów (por. rozdz. 10). Prezentowana książka stanowi cenny wkład do refleksji teologicznej nad koncepcją formacji seminaryjnej przyszłych prezbiterów w Polsce, co może mieć daleko idące implikacje pastoralno-praktyczne. Czytelnik otrzymuje ciekawą i pogłębioną refleksję nad aktualnym stanem religijności, wizji Kościoła i świata, a także swego przyszelego kapłaństwa kandydatów aktualnie zgłaszających się do seminariów duchownych w Polsce. Wiedza oparta na twardych danych empirycznych jest bezcenna dla ludzi bezpośrednio odpowiedzialnych za formację kandydatów do święceń, a więc dla biskupów, rektorów, wychowawców, kierowników duchowych i wykładowców seminaryjnych. Publikacja ks. K. Pawliny może okazać się cenną inspiracją również dla duszpasterzy parafialnych, będących animatorami duszpasterstwa powołań w swoich środowiskach, a nawet dla rodziców, którzy mogą bardzo wcześnie zauważyć oznaki powołania kapłańskiego u swego syna i nie bardzo wiedzą, jak mu pomóc. Zgłoszone w książce wnioski i postulaty pastoralne powinny znaleźć praktyczne przełożenie na lepszą organizację i realizację trudnej, ale koniecznej posługi wobec młodych ludzi, którzy w seminarium duchownym mają nie tylko do końca rozeznać swój charyzmat, ale równocześnie bardzo poważnie przygotować się do przyszłych, niełatwych w obecnych uwarunkowaniach społeczno-kulturowych, zadań duszpasterskich. Stworzona przez Autora synteza ma charakter pionierski, dlatego warto zachęcić innych, zwłaszcza młodych teologów do podejmowania badań różnych wymiarów formacji seminarzystów w Polsce.

Ks. prof. dr hab. Wiesław Przygoda

Katedra Teologii Pastoralnej KUL

e-mail: przygoda@kul.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2430-719X>